

Nr 164.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till driften av anstalter för lungtuberkulos jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 122, sid. 309—316 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen att

dels godkänna de ändrade grunder för driftbidrag till anstalter för lungtuberkulos, som av departementschefen förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1939;

dels medgiva, att under budgetåret 1939/40 må till landstingen i Jönköpings, Gotlands, Västmanlands och Västernorrlands län samt Kalmar läns norra och södra landstingsområden utgå statsbidrag med 1 krona 75 öre för respektive högst 60, 40, 15, 50 och 15 av dem disponerade vårdplatser å jubileumsfondens sanatorier, allt per dag och patient, för vilken icke uttages högre dagavgift än 1 krona;

dels föreskriva, att för åtnjutande av sistnämnda bidrag skola eljest i tillämpliga delar gälla de allmänna bestämmelserna beträffande statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalter för lungtuberkulos ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

dels ock till Bidrag till driften av anstalter för lungtuberkulos för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 4,850,000 kronor.

Enligt *gällande bestämmelser* utgår statsbidrag till sanatorium med 1 krona 75 öre samt till tuberkulossjukstuga och tuberkulosavdelning vid lasarett med 1 krona 25 öre, allt för dag och patient, som vårdas å allmän sal eller därmed likställt rum och för vilken icke uttages högre dagavgift än 2 kronor respektive 1 krona 50 öre; dock att där anstalten är avsedd för visst landstingsområde eller viss kommun, hinder för driftbidrags åtnjutande icke förändras därav, att dagavgiften för patient från annan ort utgår med högre belopp än nu nämnts. Till stad, som icke deltagar i landsting, må statsbidrag icke samtidigt utgå för flera vårdplatser än 1 per 1,000 invånare. Bidragen utbetalas halvårsvis i efterskott.

Jämlikt särskilda medgivanden av riksdagen utgå till vissa anstalter i de tre nordligaste länen bidrag enligt förmånligare grunder än nu nämnda. Så-

lunda utgå för innevarande budgetår extra driftbidrag *dels* till Jämtlands läns landsting för centralsanatoriet Solliden med 50 öre per dag och patient, *dels* till Västerbottens läns landsting för visst antal platser vid centralsanatoriet i Hällnäs och tuberkulosavdelningen vid lasarettet i Skellefteå med likaledes 50 öre per dag och patient, *dels ock* till Norrbottens läns landsting för visst antal platser vid centralsanatoriet och det äldre tuberkulosjukhuset i Sandträsk med 80 öre per dag och patient, allt utöver det till lungtuberkulosanstalter av motsvarande slag i allmänhet fastställda statsbidraget. För anstalterna i Jämtlands och Västerbottens län får dock det sammanlagda statsbidraget i intet fall överstiga hälften av de verkliga driftkostnaderna vid vederbörande sanatorium eller tuberkulosavdelning. För anstalterna i Norrbottens län åter gäller den inskränkningen, att summan av statsbidraget och andra från driften härflytande inkomster icke må överstiga de verkliga driftkostnaderna.

Föregående års riksdag har därjämte medgivit landstingen i Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Västmanlands och Västernorrlands län rätt att från förevarande anslag under innevarande budgetår åtnjuta statsbidrag med 1 krona 75 öre per underhållsdag för sammanlagt 180 av dem förhyrda vårdplatser å de s. k. folksanatorierna på villkor bland annat, att de för där vårdade patienter icke uttaga högre avgift än 1 krona per dag. Jämväl dessa bidrag utbetalas halvårsvis i efterskott.

För innevarande budgetår hava till hithörande ändamål anvisats 4,600,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag grundar sig på ett av statens sjukvårdskommitté i dess betänkande år 1934 framlagt och av medicinalstyrelsen år 1938 ånyo framfört förslag. Det innebär i huvudsak följande.

Statsbidrag skall från och med 1 juli 1939 i allmänhet utgå med 1 krona 75 öre för sanatorier och tuberkulosavdelningar vid sådana lasarett, där medicinsk avdelning finnes (A-platser), samt med 1 krona 50 öre för övriga tuberkulosavdelningar och för tuberkulosjukstugor (B-platser), allt per dag och patient. Som villkor skall gälla, att för patient från sjukvårdsområdet å allmän sal eller därmed likställt rum icke må uttagas högre legosängsavgift än 1 krona 50 öre å A-anstalt och 1 krona 25 öre å B-anstalt. Den hittills för icke-landstingsstäder gällande begränsningen av statsbidraget till viss kvotdel av befolkningen skall samtidigt bortfalla.

Vidare avses förhöjt driftbidrag utgå till tuberkulosanstalter i sådana sjukvårdsområden, där medeltalet för tuberkulosdödligheten under senaste femårsperiod, för vilken officiella (även preliminära) siffror föreligga, med mer än 25 procent överstiger medeltalet för riket under samma period. Då detta är fallet, förutsättes staten skola ersätta vederbörande huvudman hela kostnaden för det antal patienter, som motsvarar den överskjutande tuberkulosdödligheten. Ersättningen för det överskjutande patientantalet utgår efter den genomsnittliga driftkostnaden för sjukvårdsområdet under föregående år, dock högst efter genomsnittskostnaden för riket. Ifrågava-

rande bidrag avses ersätta de nuvarande extra bidragen till Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Däremot förutsätts de till vissa landsting utgående bidragen för förhyrda vårdplatser å jubileumsfondens sanatorier tills vidare utgå enligt oförändrade grunder.

I syfte att i görligaste mån garantera ett planmässigt utbyggande av tuberkulosvården för barn och konvalescenter föreslås slutligen, att i landsting deltagande primärkommuner eller förbund av dylika kommuner avstängas från möjlighet att erhålla statsbidrag till nya anstalter. I den mån åter bidrag redan utgår, skall sådant tills vidare få behållas.

Ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag beräknas medföra en ökad kostnad för staten med 500,000 kronor för helt år räknat. Av detta belopp skulle inemot hälften belöpa å sjukvårdsområden med hög tuberkulosdödlighet, fördelad med omkring 10,000 kronor å vardera av Gotlands och Blekinge län, 70,000 kronor å Västernorrlands län, 8,000 kronor å Västerbottens län samt 140,000 kronor å Norrbottens län. Däremot skulle Jämtlands län i fortsättningen icke komma i åtnjutande av förhöjt bidrag, enär tuberkulosdödligheten därstädes nedgått så, att den för senaste femårsperioden, för vilken officiella siffror föreligga, allenast med ungefär 20 procent översteg rikets medeltal.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehaft två likalydande *motioner* väckta, den ena, nr 130, inom första kammaren av herr A. O. Frändén *m. fl.* och den andra, nr 214, inom andra kammaren av herr V. Hedlund i Östersund *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1939/40 bevilja Jämtlands läns landsting förhöjt bidrag till driftkostnaderna vid centralsanatoriet Solliden med minst lika stort belopp, som under de senaste åren utgått till ifrågavarande anstalt, och efter grunder, som riksdagen kan komma att bestämma.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen I: 130.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag skiljer sig från gällande grunder framför allt därutinnan, att det allmänna bidraget till B-platser höjts med 25 öre per vård dag samt att sjukvårdsområden med hög tuberkulosdödlighet generellt tillerkänts ett i förhållande till tuberkulosdödlighetens omfattning förhöjt bidrag till såväl A- som B-platser. Samtidigt hava maximibeloppen för legosängsavgifterna sänkts med 50 öre för A-platser och 25 öre för B-platser till respektive 1: 50 och 1: 25 kronor per vård dag.

Utskottet finner de av departementschefen förordade grunderna i allt väsentligt väl avvägda och ägnade att utjämna sjukvårdsområdenas bördor för tuberkulosanstalternas drift. Utskottet vill därvid särskilt rikta uppmärksamheten på att de sjukvårdsområden, som hava hög tuberkulosdödlighet, i regel även hava en tyngande skattebörd och ett svagt skatteunderlag. Den föreslagna övre gränsen för legosängsavgifterna ansluter sig ock nära till

de faktiska maximiavgifter, som för närvarande uttagas av de tuberkulos-sjuka. Utskottet kan därför i princip tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

I ett avseende synes utskottet dock en komplettering motiverad. Utskottet syftar härvid på det i motionerna I: 130 och II: 214 berörda förhållandet, att Jämtlands läns landsting vid en tillämpning av de nya grunderna skulle helt gå miste om det extra statsbidrag av 50 öre för vård dag, som jämlikt riksdagens särskilda medgivande nu utgår för samtliga platser å central-sanatoriet Solliden. På grund av vad i motionerna anförts anser utskottet vissa skäl tala för att ifrågavarande landsting tillerkännes rätt att under en övergångstid komma i åtnjutande av åtminstone någon del av det nu utgående extra bidraget. Med hänsyn bland annat till det ökade statsbidrag, som jämlikt Kungl. Maj:ts förslag skulle utgå för samtliga B-platser och som för Jämtlands läns landsting skulle innebära en merinkomst av omkring 10,000 kronor för år, vill utskottet i nämnda hänseende förordade, att lands-tinget under högst tre år medgives rätt att uppbära förhöjt bidrag med 25 öre för dag och patient, som vårdas å centralsanatoriet Solliden, därvid dock — liksom hittills — sammanlagda statsbidraget icke må överstiga hälften av de verkliga driftkostnaderna för sanatoriet. Efter nu angivna övergångstid torde frågan om förhöjt bidrag till ifrågavarande landsting få upptagas till förnyad prövning under särskilt beaktande av de bättre möjligheter att be-döma lungtuberkulosens frekvens, som den av riksdagen nyligen godtagna anmälningsplikten rörande tuberkulösa kan förväntas erbjuda.

Den av utskottet sålunda förordade kompletteringen läser icke behöva med-föra någon höjning av det för nästa budgetår äskade anslagsbeloppet. Vid sådant förhållande och då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 130 och II: 214, må

a) godkänna de ändrade grunder för driftbidrag till an-stalter för lungtuberkulos, som förordats i statsrådsprotokol-let över socialärenden den 4 januari 1939, att tillämpas från och med den 1 juli 1939;

b) medgiva, att — utan hinder av de under a) omförmäl-da grunderna — Jämtlands läns landsting må under en över-gångstid av högst tre år åtnjuta ett extra bidrag av 25 öre per dag och patient, som vårdas å centralsanatoriet Solliden, dock att sammanlagda statsbidraget icke må överstiga hälft-en av sanatoriets enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

c) medgiva, att under budgetåret 1939/40 må till lands-tingen i Jönköpings, Gotlands, Västmanlands och Väster-norrlands län samt Kalmar läns norra och södra landstings-områden utgå statsbidrag med 1 krona 75 öre för respektive högst 60, 40, 15, 50 och 15 av dem disponerade vårdplatser

å jubileumsfondens sanatorier, allt per dag och patient, för vilken icke uttages högre dagavgift än 1 krona;

d) föreskriva, att för åtnjutande av de under b) och c) omförmälda bidragen skola eljest i tillämpliga delar gälla de allmänna bestämmelserna beträffande statsbidrag till driften av anstalter för lungtuberkulos ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

e) till *Bidrag till driften av anstalter för lungtuberkulos* för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 4,850,000 kronor.

Stockholm den 9 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gränebo, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Asplund, Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Bergström, Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Andrén, Lindström* och *Magnusson* i Kalmar; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Törnkvist, Danielsson, Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Isacsson, Andersson* i Södergård, *Staxäng, Bergström* och *Hansson* i Rubbestad.